

Egyházhatóságaink újraszervezésére tett j a v a s l a t.

A képviseleti rendszernek mindenütt való béhozatala iránt mutatkozó törekvés már huzamosabb idő óta foglalkoztatja vallás-közönségünket is, melyből a képviselet elemei eddig sem hiányoztak. Miután pedig néhány évvel ezelőtt egyik egyházköri közgyűlés, nevezetesen az udrarhelykörü, javaslatba hozta, hogy egyes ekkleziáink az egyházköri közgyűlésekre képviselőket küldjenek, az egyh. k. tanács e javaslatnál nem állapodott meg, hanem Mikó Lőrincz, Ferencz József és e sorok írója személyökben egy bizottságot nevezett ki, azzal az utasítással, hogy egyházi hatóságaink újra szervezésére átalában készítsen javaslatot. A kinevezett bizottság megbízatásában eljárta, az általa készített szervezeti javaslatot beadta s az tárgyalásra az egyh. főtanács eleibe terjesztetett, a honnan megvizsgálás és véleményadás végett az egyházköri közgyűlésekhez küldetett ki. Ezek észrevételeiket és véleményes jelentéseiket megtévén, a szervezeti javaslat újból átadatott a fennebb megnevezett bizottságnak, — melynek egyik tagjává az időközben elhunyt Mikó Lőrincz helyébe Szentiványi Gyula, törvényszéki bíró lón kinevezve, — a végre, hogy a felhozott észrevételeket az eredeti javaslattal vesse össze s javaslatát a helyeseknek mutatkozó észrevételek tekintetbe vételével újra szövegezve adja bé. Így jött létre az alább következő szervezeti javaslat, melyet idei zsinati főtanácsunk, mielőtt érdemleges tárgyalás alá vett volna, czélszerűnek látott másodsor is kiküldeni az egyházköri közgyűlésekhez megvizsgálás és lehető észrevételeik megtétele végett.

A mivelet tehát még nincs bevégezve, de már anynyira haladott, hogy helyén valónak látom azt a Ker. Magvető olvasóival megismertetni, anynyival inkább, mert a szervezeti javaslatban foglalt egy pár elvi kérdés már is megtámadásban részesült. Tájéko-

zásul elmondom aztán, hogy mi különbség van tényleg fennálló egyházi szerkezetünk és a tárgyalás alatt álló szervezeti javaslat között, valamint azt is, hogy minő indokok vezették a bizottságot e szervezeti javaslat készítésénél; a miből, reményem, ki fog tűnni, hogy ha a munkálat hiányos is, legkevésbé hiányos azon pontjaiban, a melyek meg vannak támadva.

Javaslat

az unitárius vallásközönség közigazgatási és törvénykezési
hatóságainak s z e r v e z e t é r e .

Első rész.

A közigazgatásról.

ELSŐ FEJEZET.

Az ekklézsia közgyűlése és presbyteriuma.

1. Az ekklézsia közgyűlésének tagja mindenki, a ki képét fizet. Ezeken kívül a belső emberek, (pap, iskolamester, iskolatanító.)

2. A közgyűlés elnökei: a helybeli pap és a közgyűlés által általános szavazattöbbséggel 3 évre választott ekklézsiai kebli első gondnok. Jegyzője szintén a közgyűlés által általános szavazattöbbséggel választott jegyző.

3. A közgyűlést az elnökök egyetértve hívják össze. Azonban akadályoztatás esetében az egyik elnök magára is hívhat össze közgyűlést szükség esetén, s a közgyűlés az egyik elnök előlülése alatt is érvényes határozatokat hoz.

4. A presbyteriális gyűlés tagjait az ekklézsia közgyűlése saját kebeléből az írás-tudók közül, az idősebb és buzgóbb tagokból választja, tekintettel az ekklézsia népességére 3—24 számmal.

5. A presbyteriális gyűlés elnökei: szintén a helybeli pap és az ekklézsia közgyűlése által, általános szavazattöbbséggel 3 évre választott ekklézsiai kebli első gondnok; jegyzője: a közgyűlés jegyzője.

6. A presbyteriális gyűlést is az elnökök egyetértve hívják össze, s az egyik elnök akadályoztatása esetében a fennebbi 3-ik pont által meghatározott eljárás szolgál itt is sinormértékül.

7. A presbyteriális gyűlés tagjainak harmadrésze minden évben kilépik. A két első évben sorshuzás határozza el, kik lépjenek ki. Azután mindig a három évet betöltött tagok lépnek ki. A presbyteriális gyűlés kisorsolt, illetőleg kilépett tagjai újból választhatók.

MÁSODIK FEJEZET.

Az egyházköri közgyűlés.

1. Az egyházköri közgyűlésnek tagjai:

- a) A környéki esperes, felügyelő gondnokok és jegyző.
- b) A környékben lakó egyházi tanácsosok.
- c) A belső emberek fele; felváltva egyszer a pap, máskor az iskola-mester, még pedig úgy rendezve: hogy az ekkleziások felől mindig a papok, más felől mindig az iskolamesterek legyenek jelen.

d) Minden ekkleziának egy képviselője, kit választ az ekkleziák közgyűlése a presbyterek közül. A képviselők választatnak egy rendes egyházköri közgyűlésre, de megbízatásuk az azon évben tartandó rendkívüli egyházköri közgyűlésekre is kiterjed.

2. Az egyházköri közgyűlés elnökei: az egyházkörnyéki esperes és a hivatalában idősebb egyházkörnyéki felügyelő-gondnok, vagy utóbbinak akadályoztatása esetében a hivatalában ifjabb felügyelő-gondnok.

3. Az egyházkörnyéki esperes, felügyelő-gondnokok és jegyző az egyházköri közgyűlés által általános szavazattöbbséggel titkos szavazás útján, eddigi egyházi törvényeink értelmében választatnak és az egyh. főtanács által erősíttetnek meg.

HARMADIK FEJEZET.

Zsinati- és egyházi főtanács; s egyházi képviselő-tanács.

1. A zsinati és egyházi főtanács tagjai:

a) Az esperesek és egyházkörnyéki jegyzők; egyházkörnyéki és iskolai felügyelő-gondnokok és a rendes tanárok.

b) Ötvenöt egyházi tanácsos, kiket a főtanács a két elnök egyetértve tett előterjesztésére titkos szavazattal általános szavazattöbbséggel választ.

A jelenlegi egyházi tanácsosok eddigi jogaikban megmaradnak s a míg ezeknek száma 55-re le nem apad, addig egyházi tanácsosok csak ritkán, a magokat buzgósággal, értelemmel és áldozatkészséggel nagyon kitüntetett hitrokonaink közül választhatók.

c) Az egyházkörnyékek egyházi és világi képviselői, kiket az egyházköri közgyűlések, titkos szavazattal, általános szavazattöbbséggel hitrokonaink közül választanak.

2. Az egyházkörnyékek zsinati és egyházi főtanácsokra képviselőket küldenek e szerint:

- a) S. Miklós-vár-kör egy egyházi és egy világi képviselőt.
- b) F.-Fejér-kör egy egyházi és egy világi képviselőt.

- c) Udvarhelykör két egyházi és két világi képviselőt.
- d) Kereszturkör három egyházi és három világi képviselőt.
- e) Maroskör két egyházi és két világi képviselőt.
- f) Küküllőkör egy egyházi és egy világi képviselőt.
- g) Aranyos-Tordakör két egyházi és két világi képviselőt.
- h) Kolozs-dobokakör egy egyházi és egy világi képviselőt.
- i) A kolozsvári ekklezsia két s a tordai ekklezsia szintén két képviselőt.

3. A zsinati és egyházi főtanács elnökei: a püspök és főgondnok. Ezeknek akadályoztatásuk esetében egyházi részről elnököl a hivatalában idősebb esperes, világi részről a hivatalában idősebb egyházköri felügyelőgondnok. Jegyzői: az egyh. főjegyző és pénztári jegyző.

4. Az egyházi és zsinati főtanácsokat az egyh. képviselő tanács hívja össze egyházi törvényeink értelmében.

5. Püspököt, főgondnokot, egyházi főjegyzőt, főközügyigaztatót, közszónokot, pénztárnokot, pénztári jegyzőt, iskolai felügyelő gondnokokat és tanárokat a zsinati—illetőleg egyházi főtanács választ, titkos szavazattal, általános szavazattöbbséggel, azzal a megszorítással: hogy püspök, egyházi főjegyző, főközügyigazgató és közszónok csak az egyházi rendből; főgondnok pedig csupán világi rendből választhatók.

6. Hogy az egyházi főtanács érvényes határozatot hozhasson, legalább 12 tagnak jelenléte szükséges.

7. Az egyházi főtanácsnak állandó végrehajtó bizottsága az egyh. képviselő tanács. Ennek elnökei a püspök és főgondnok. Jegyzői: az egyh. főjegyző és pénztári jegyző.

8. Az egyházi képviselő tanácsnak tagjai: hivatalaiknál fogva az esperesek, pénztárnok, jogügyész, az igazgató tanárok és ezeken kívül a Kolozsvárt lakó egyházi tanácsosok közül, az egyházi főtanács által titkos szavazattal, általános szavazattöbbséggel választott 24 tag.

9. A választott 24 tagnak harmadrésze minden évben kilépik. A két első évben sorshuzás határozza el, kik lépjenek ki. Azután mindég a három évet betöltött tagok lépnek ki. A kisorsolt, illetőleg kilépett tagok újból választhatók.

10. Akadályoztatás esetében az egyik elnök magára is összehívhatja az egyh. képviselő tanácsot, s ez az egyik elnök előlétele alatt is érvényes határozatokat hoz. Mindkét elnök akadályoztatása esetében az egyh. képviselő tanácsot összehívja és elnököl az egyh. főjegyző. Ilyenkor jegyzője a pénztári jegyző, ennek akadályoztatása esetében a gyűlés helyettesít.

11. Hogy az egyh. képviselő tanács érvényes határozatokat hozhasson, hét tagnak jelenléte szükséges.

12. Az egyházi képviselő tanács üléseiben tanácskozási joggal bir az egyh. főtanács minden tagja.

Második rész. A törvénykezésről.

ELSŐ FEJEZET.

Alpapi szék.

1. Mindenik egyházkörnyékben van egy alpapi szék. Ennek tagjai: az esperes és jegyző, három rendes és két számfeletti ülnök.

2. Az alpapi szék elnöke a környéki esperes. Jegyzője a környéki jegyző.

3. Mindenik alpapi szék mellett van egy házasságvéd, és ügyvédek szükség szerénti számmal.

4. Az alpapi székek rendes és számfeletti ülnökeit, házasságvédét és ügyvédeit, — eddigi egyházi törvényeink szerint — az egyházköri közgyűlés saját kebeléből, a belső emberek közül, titkos szavazattal, általános szavazattöbbséggel választja.

5. Az alpapi szék ülnökei — birái — élethossziglan választatnak s csak fegyelmi úton való elmozdítás vagy üresedés esetében választatnak helyökbe mások.

MÁSNDIK FEJEZET.

Főpapi szék.

1. A főpapi székek tagjai a püspök és egyh. főjegyző, öt rendes és három számfeletti ülnök.

2. Valamint a rendes, úgy a számfeletti ülnököket is az egyh. főtanács választja saját kebeléből a Kolozsvárt lakó egyházi és világi tagokból titkos szavazattal, általános szavazattöbbséggel.

3. Valamelyik rendes ülnök akadályoztatása esetében, helye a számfeletti ülnökökből pótolatik.

4. A főpapi szék elnöke a püspök. Jegyzője az egyh. főjegyző. Az elnök akadályoztatása esetében elnököl a hivatalában idősebb ülnök. A jegyzőt szükség esetében az elnök helyettesíti a birák közül.

5. A főpapi szék mellett is van egy házasságvéd. Ezt is a főtanács választja saját kebeléből, a Kolozsvárt lakó egyházi tanácsosokból, titkos szavazattal, általános szavazattöbbséggel.

6. A főpapi szék ülnökei — birái — élethossziglan választatnak, s csak fegyelmi úton való elmozdítás vagy üresedés esetében választatnak helyökbe mások.

Harmadik rész.

A fegyelmi eljárás.

1. Fegyelmi kérdésekben mindenik egyházkörnyékben külön széklet képez az esperes elnöklete alatt, az egyházköri közgyűlés által, titkos szavazattal, általános szavavattöbbséggel választott két egyházi és három világi ülnök. Az ülnökök élethossziglan választatnak. Ezen széknek jegyzője az egyházköri jegyző.

2. Fegyelmi kérdésekben érvényes határozat hozatalára öt tagnak jelenléte szükséges.

3. Az egyházköri székekről fegyelmi kérdésekben fellebbezés az egyházi képviselő tanácsához történik.

Negyedik rész.

Mind azon esetekre és eljárásokra, a melyekről jelen szabályok nem rendelkeznek, eddigi egyházi törvényeink és törvényes gyakorlataink mérvadóak és érvényesek.

A fennebbieken leirt szervezeti javaslat első része, első fejezete, tényleg fennálló egyházi szerkezetünkkel és gyakorlatunkkal csaknem teljesen megegyezik, és kevés új van benne; ezeknek egyike az: hogy jelenleg a presbyterség nincs az irástudáshoz kötve, és a presbyterek száma nincs meghatározva; míg a javaslat a presbyterektől megkívánja, hogy irástudók legyenek, és számukat az ekklesia népessége szerint 3—24-re határozza; a másika az: hogy jelenleg a presbyterek élethossziglan választatnak, míg a javaslat szerint, azoknak harmadrésze minden évben kilépik.

E változtatásokra indokul szolgált az, hogy egyes ekkleziáinkban ez által is fokozzuk a mivelődési vágyat, egyfelől, másfelől pedig, hogy a presbyterek buzgóságra, a közügyek iránti érdeklődésre legyenek ösztönözve; miután kétséget nem szenved, hogy másodszeri megválasztatásra csak azok a presbyterek számíthatnak, a kik a hivatalt nem csak tisztességnak, hanem kötelességnak is tartják s annak erejük szerint megfelelni igyekeznek.

A tényleg fennálló gyakorlat, és a javaslat második fejezete között már valamivel nagyobb különbség van. Jelenleg az egyházköri közgyűlésnek tagja minden belső ember; a javaslat szerint pedig csak felváltva lennének tagjai a belső emberek, fele az egyik, másik fele a másik egyházköri közgyűlésen. Továbbá: jelenleg az ekkleziáik az egyházköri közgyűlésekre képviselőket nem küldenek, míg a javaslat mindenik ekkleziáinak egy képviselő küldésére jogot ad.

Indokok. Ámbár a belső embereket bizonyos tekintetben úgy lehet nézni, mint ekklezsiáik képviselőit; mert minden ekklezsia maga szabadon választja belső embereit; mégis a képviseleti rendszer teljesebb keresztülviteleért a bizottság szükségesnek látta az ekklezsiáknak jogot adni arra, hogy a közgyűlésre küldendő képviselőt is tetszésök szerint megválaszthassák; annyival inkább, mert egyházi szervezetünk újja alakításának éppen ez volt egyik indoka. Miután azonban a belső emberek és a képviselők száma nagyobb egyházkörnyékeinkben oly nagy lenne, hogy a miatt könnyen a tanácskozás gyors menete lenne megakadályozva, az elszállásolás, élelmezés sat. pedig különösen kisebb ekklezsiákban éppen lehetlenné válnék; a bizottság ezen úgy kívánt segíteni, hogy a belső embereket a javaslat szerint megosztotta.

A zsinati és egyházi főtanács jelenleg a javaslat III. Fejezete 1. sz. a) és b) pontja alatt említett tagokból áll, és az egyházi tanácsosok száma a két százat meghaladja, — míg a javaslat az egyházi tanácsosok számát ötven ötre huzza le és a nyolcz egyházkörnyéknek (esperesség) s a kolozsvári és tordai két ekklezsiának öszszesen 30 képviselő küldésére jogot ad, mely joga egyébiránt az említett két ekklezsiának két-két képviselő küldésre nézve eddig is megvolt, s mindig gyakorolták is.

E pontban tehát a mostani és a tervezett szervezet közti különbség még nagyobb lenne; de ez szintén a képviseleti rendszer tökéletesebbé tételére van irányozva.

Az egyházi képviselő tanácsnak eddig tagja volt minden egyházi tanácsos, tényleg pedig csak nem kivétel nélkül a Kolozsvárt lakó egyházi tanácsosokból telt ki; mert vidékiek csak ritkán, alkalom szerénti Kolozsvárra jövetelök esetében vettek részt annak ülésében, míg a javaslat az egyházi képviselő tanács tagjait szorosán meghatározza s e végre, azokon kívül, a kik hivatalaiknál fogva tagjai, az egyh. főtanács által, a Kolozsvárt lakó egyházi tanácsosok közül 24 tagot választat, kiknek harmadrésze minden évben kilépi, míg eddig minden egyházi tanácsos annak élethossziglan tagja volt.

A változás e pontban a legnagyobb lenne, mert eddig a főtanács tagjai a képviselő tanácsnak is kivétel nélkül tagjai voltak; jövőre nézve pedig részint a nélkülözhetetlen hivatalnokokból, részint tisztán képviselőköl állana. De e változtatás a legszükségesebb is, ha felelőssé akarjuk tenni a képviselő tanácsot, mely a főtanácsnak végrehajtó közege. Így nem történhetik meg az, hogy a képviselő

tanács tagjai egyik gyűlésen egészen mások levén, mint a másikon, egymással homlokegyenest ellenkező határozatokat hozzanak.

Az alpapi székről szóló második rész első fejezete tényleg fennálló szerkezetünkkel teljesen megegyezik.

A főpapi székről szóló második fejezet csak annyiban tér el a jelenlegi szerkezettől, hogy most számfeletti ülnökök nincsenek; a javaslat szerint pedig lenne három; és jelenleg az ülnököket az egyh. képviselő tanács választja, míg a javaslat ezt a jogot az egyh. főtanácsnak adja, a melynek kiküldöttje a főpapi szék.

A harmadik rész egészen új, mert eddig fegyelmi kérdésekben is elsőfolyamodásu bíróság volt az alpapi szék; a javaslat pedig erre egy egészen külön széket állít egyházi és világi tagokból; a mi azon újabb gyakorlatban leli magyarázatát, mely szerint a törvényhozási és közigazgatási hatóságok egymástól közönségesen elkülöníttetnek.

A szervezeti javaslatban foglalt elvek közül különösen kettő szolgáltatott alkalmat „az unitáriusok idei zsinati főtanácsa üléséről“ című, az erdélyi protestáns közlöny f. évi szeptember 12-ről kiadott 89—37 számában megjelent cikk írójának a megtámadásra.

Egyik az: hogy a javaslat, a főtanács jelenben meglevő tagjait minden újra választás nélkül jövőre is meghagyja egyházi tanácsosoknak. Másik: a kettős elnökség, vagy a mint a cikk írója magát kifejezi: az elnökség vitelében való kétfejűség. Lássuk mindkettőre nézve a javaslatot készítő bizottság indokait a lehető legrövidebben.

Az egyházi tanácsosok meghagyása ellen cikkírónak argumentuma ez: a kótelvűség nem az az alap, a melyen egészséges rendszerek épülhetnének fel. S vagy legyen bátorságunk kimondani, hogy jól és teljesen nyugodtan élhetünk mi valódi képviselő nélkül is; vagy ha érezzük és átlátjuk a szükségét. és időszerűségét a képviselői rendszernek, akkor alkalmazzuk is azt egészben s fektessük teljesen arra egyházunk jövő szervezetét; mert szerinte a tertius(m) non datur. Ez ugyan argumentumnak nem sok, de theoretikailag helyes. Azonban a bizottság a leghelyesebb és legszebb elméletért sem volt hajlandó a multnak tapasztalásból merített tanúságait feláldozni, mert tudta és tényképpen állott előtte, hogy az egyházi tanácsosok rendszere három hoszszu száz esztendőn keresztül kibeszélhetetlen üldöztetések, sérelmek, vagyonainktól való törvénytelen és erőszakos megfosztatások ellenére is fenn tudta tartani Erdélyben az unitarismust; arról pedig nem lehetett kétség-

telen bizonyosságot szereznie, hogy az egészében alkalmazott, de vallásközönségünk kebelében még ki nem próbált, a gyakorlat által még eddig nem sanctionált képviseleti rendszer vajjon képes leend-e az unitarizmusnak ezt a szolgálatot megtenni? Azért jobbnak látta a rendszerek folyamán csendesen és biztosan keresztül menni, mint annak egyik partjáról egy ugrással a másikra szökni. De még más oldala is van a dolognak. Nem lehet tagadni, hogy nálunk jelenleg az intelligentia képezi az egyházi legfőbb hatóságot; vajjon ezt az intelligentiát — a melyik tényleg vallásfelekezetünk, s ennek iskolái fenntartására is a legtöbb áldozatot hozza — helyes-e, czélszerű-e egy csapással kizárni az egyházi ügyeink intézésébe való befolyástól? Rugjuk ki lábaink alól egyszerre a tapasztalat által elég szilárdnak bizonyult földet abban a reményben, hogy majd az Isten különös kegyelméből az ígéretföldének éppen a kellő közepébe fogunk lepottyanni! Valóban erre a bizottság nem tudott reá menni, s ha ez hiba és tévedés, akkor hibája és tévedése csupa óvatosságból származott, a mi úgy gondolom nem leend megbocsáthatatlan bűn.

Ide járult az is, hogy az egyházi tanácsosok törvényesen megvannak választva, és az egyházi tanácsosi esküt letették. Már most annak, a ki törvényesen meg van választva és felesketve, hogyan lehet azt mondani: áldoztál, kötelességedet megtetted, és benned semmi bűn nem találtatott, de azért többé nem vagy egyházi tanácsos, eddigi jogodat tovább nem élvezheted, mert ezt kívánja a képviseleti rendszernek egészben való alkalmazása. Hiszen talán nem az a cél, hogy a rendszerért kétszázán feljül levő hitrokonnukat, kiket értelmességöknél, buzgóságuknál és áldozatkészségöknél fogva vittünk bé egyházi legfőbb testületünk ülésébe, egyszerre megfoszszuk eddigi joguktól? S ha ezt tennők, nem fogná-e az egyh. ügyeink iránt való érdeklődést, buzgóságot és áldozatkészséget tetemesen csökkenteni? s nem fogna-e sok kellemetlenséget és keserüséget előidézni? mely aggodalomnak hangos kifejezést adtak az egyházi közgyűlések is. Vagy talán azt mondjuk: tessék nekik megválasztatni magukat az egyházköri közgyűlések által képviselőknek, s akkor ha biznak bennök az egyházköri közgyűlések, ők is tagjai lehetnek megválasztás utján az egyházi főtanácsnak. Igen ám! csakhogy mindamellert is, hogy a mig p. o. az erdélyi ev ref atyafiak minden 5000 lélekre egy képviselőt állítottak meg, nálunk a bizottsági javaslat minden 2000 lélekre egy képviselőnél többet ad, s mégis csak harmincz képviselő kerül ki, s így csupán 30 ember vá-

lasztathatja meg magát, a többi eddigi jogától elesik. De vannak oly érdeemes, buzgó és áldozatkész hitrokonaink — Isten jóvoltából azt lehet mondani — számosan, kik az esperességeken kívül, oly vármegyékben elszórva laknak, hol közelben eklézsiánk és esperességünk nincs, már most hol választassák meg az ilyenek magukat? s hogy lehet az ilyeneket egyházi ügyeink iránt megnyerni, tőlük buzgóságot, áldozatkészséget kívánni, ha egyházunkban nekik semmi jogot nem adunk, s ha a meglevő egyházi tanácsosokat meg nem tartjuk, s jövőben is egyházi tanácsosokat, habár korlátolt számmal nem teszünk. Meg vagyok győződve arról, hogy csak igazán szeresse valaki vallásunkat, szívből és lélekből törekedjék annak javát előmozdítani, soha nem fogjuk tőle azt kérdezni: képviselő-é vagy egyházi tanácsos? hanem mindig szívesen látjuk gyűléseinkben, a helyett, hogy mint cikkiró jósolja: jelenléte kellemetlen felhányásokra, pártoskodásra és szakadozásra adna alkalmat. Ezek voltak nagyjában a főbb indokok, melyeknél fogva a bizottság a jelenlegi egyházi tanácsosokat eddigi jogaikban meghagyta, sőt jövőre is korlátolt számmal azoknak választását hozta javaslatba. Jól tudja azt a bizottság is, hogy munkálata nem a képviseleti rendszernek az ő teljességében való életbeléptetése; de a ki sajátos helyzetünket, körülményeinket, szegénységünket és csekély számunkat kellőleg számba veszi, az kénytelen a körülményekkel megalkunni.

Másik gáncsa cikkirónak, a mint fennebb is mondtam, a bizottság munkálatában továbbra is meghagyott kettős elnökség, melyről szóról szóra ezeket mondja: „Ha az új szervezetnek alapjául fektetett kételvűséget nem helyeselhetem, annál kevésbé helyeselhetem az elnökség vitelében nálunk még ma is divatozó kétféjűséget. Ugyanazon ülésben és egyszerre két embert ültetni az elnöki székbe: ez nemcsak a tanácskozás helyes és szabatos vezetésének elvi feladása, hanem az elnöki méltóságnak is szégyenletes lealázása, az által, hogy annak időnként egyik vagy másik vivőjét arra kárhoztatja, hogy úgy üljön ott az asztal fejen az elnöki székben, mint egy szánandó pictus masculus“. S valóban nem tudja cikkiró, azon csodálkozzék-e inkább, hogy nem töröltük el ez intézményt legalább napjainkban, vagy pedig azon, hogy miként tartotta fenn ez magát egész napjainkig.

Cikkiró a szervezetben foglalt kételvűségnél még kevésbé helyeselheti az elnökség vitelében nálunk még ma is divatozó két-

fejűséget, mintha bizony ennek az institutionnak nálunk még ma is fennállása már valami „Unicum“ volna a világon. Hogy legyen cikkírónak még több is a min csodálkozhassek, huzok vaktában a protestáns egyh. és isk. lapnak 1872-ben megjelent számaiból egyet, ime! a 21-ik szám akadott kezembe, melynek 652-ik lapján ez áll: a Tiszán inneni ev. ref. egyházkerület tavaszi közgyűlése megtartott Miskolczon f. 1872-ik év május 1-ső, 2-ik, 3-ik napján, Kun Bertalan superintendens és id. báró Vay Miklós főgondnok urak elnökle alatt. Húzok még egy másik számot. Itt a 18-ik szám; ennek 559-ik lapján e van: a gömöri ref. egyházmegye ez évi tavaszi közgyűlését ápril 3-4 napjain tartá Simoniban, hol isteni tisztelet végeztével a nagy számmal egybegyűlt közönséget Török József esperes és elnök társa Ragályi Ferdinánd, segéd-gondnok melegen üdvözlővén sat. Húzom a harmadik számot. Itt a 23-dik szám, melylyel oly szerénecs vagyok, hogy belőle két példával is solgálhatok a cikkíró szerinti kétfűségre, mert annak 716-dik lapján e van: a május hó utolsó napjaiban főgondnok gr. Lónyay Menyhért ő excája és Török Pál superintendens kettős elnökle alatt tartott dunamelléki ref. egyházherületi közgyűlés több üdvös intézkedést tett sat. sat. 720-dik lapján pd. ez áll: a barsi hely. hitv. e. megye f. évi máj. 22. 23. Létán tartotta képviseleti közgyűlését Nagy János esperes és Konkoly Thege Pál segéd-gondnok urak ikerelnökle alatt. Ime itt van a más három után a negyedik szám is, a 25-ik, melynek 777-ik lapja ad példát ezekben a szavakban: a Dunán túli ref. egyházkerületnek május 28 s több napjain Nagy Mihály püspök és Tisza Kálmán főgondnok urak kettős elnökle alatt Pápán tartott közgyűlése alkalmával sat. sat. Van tehát példa a kettős elnökségnek napjainkig való fenmaradására más vallásfelekezetenél is quantum satis.

Igaz, hogy tényleg csak egyik elnök vezetheti egyszerre a tanácskozást, de miért volna lealázóbb ilyenkor a másik elnöknek a tanácskozást vezető melletti elnöki székre ülni, mintha ugyanazon gyűlésnek rendes elnöke elnököl, alelnöke pedig nem az elnöki széken, hanem a zöldsasztal melletti más széken ül. Hiszen elnök azért az alelnök is, ha a rendes elnök vezet is a tanácskozást, mert szükség esetében ő fogja vezetni, s éppen nem tudom megfogni, miért volna lealázóbb ha egyik széken ül, mintha a másik széken ül. Mert a különbség csak az: hogy mindig nem vezet a tanácskozást, a pedig, hogy ilyenkor hol ül, mellékes dolog! Én tehát

nem hogy szégyenletesen lealázzanak tartanám a kettős elnökséget valamelyik elnökre nézve, hanem a protestántismus elveiből kifejlődött oly szép institutiónak nézem, a mely gyönyörűen mutatja, hogy egyháziak és világiak mind egyenlők vagyunk, célunk egy, érdekeink a két renden azonosak s minnyájan lelki papság vagyunk. Nem szép-é az az egyetértés, melylyel elnökeink a tanácskozás vezetését megosztják, a melyből mi is példát és tanúságot vehetnénk tanácskozásainkban? Fordult-e elé valaha a kettős elnökség miatt a legkissebb baj és viszálykodás is egyházunk kebelében? s ha nem, mi csodálni való van azon, hogy minden igaz ok nélkül még eddig el nem töröltük? Azt pedig legjobb meggyőződésből mondom: hogy láttam én már sokszor kettős elnökség alatt a tanácskozást sokkal helyesebben és szabatosabban vezetve, mint akár hány helyt egyes elnökség alatt. *) Azért ha csak ezek volnának a szervezeti javaslatnak hiányai, bizonynyára nagyon szerencsésnek érezné magát a készítő bizottság.

P a p M ó z e s.

*) A kettős elnökségre nézve mi is hozhatunk fel egy példát, még pedig országost, az országgyűlés jelen szakából. Midőn a koronaőr megválasztására, Sept. 18-án 1872 az országgyűlés mindkét háza közös ülést tartott, s a főrendi ház elnöke és a képviselőház elnöke együtt elnököltek.

S z e r k.